

SINERGIÀ

ASSOCIACIÓ D'ENSENYANTS D'ECONOMIA I EMPRESA

Jornades

- Alternatives a la deuteocràcia i l'austeritat
- Com percep la ciutadania la utilitat del seu esforç fiscal
- Economia social i solidària i finances ètiques
- Taller 1: El deute com a relació de poder a la secundària
- Taller 2: Banca armada vs. Banca ètica
- Taller 3: Quina cara de la moneda vols?
- Taller 4: Pam a pam, el mapa de l'economia social i solidària

Grup de Treball del Maresme

Una aproximació als models d'equacions estructurals

Cloenda

EDITORIAL

ALTERNATIVES A LA DEUTECRÀCIA I L'AUSTERITAT

A CÀRREC DE IOLANDA FRESNILLO
REDACCIÓ: NÚRIA SANSANEDAS

Iolanda Fresnillo va venir en representació de la Plataforma d'auditoria ciutadana pel deute (PACD). És llicenciada en Sociologia i màster en Cooperació i Desenvolupament per la Universitat de Barcelona. A part de la PACD, també està vinculada a l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG) des de la seva fundació, l'any 2000, i ha participat en nombrosos articles i informes sobre el deute extern i les institucions financeres internacionals.

La Iolanda va començar la seva intervenció plantejant-se on està la nostra prioritat com a societat: en pagar el deute o bé en satisfer les nostres necessitats bàsiques? El 30 d'agost del 2011 es va canviar la Constitució Espanyola (article 135.3) per donar prioritat al deute davant de les necessitats bàsiques de la població.

L'auditoria ciutadana pel deute és un procés perquè la gent conegui com es genera el deute. El desconeixement és el que ens fa creure que no hi ha alternatives. El deute és una qüestió política, no econòmica i la modificació de l'article 135 de la Constitució Espanyola n'és un exemple.

El deute s'ha convertit en un element de desposseïció, de pèrdua de sobirania política, però també econòmica, social i ambiental. Els creditors decideixen molt i ho hem vist clarament a Grècia, que s'han pres mesures suposadament per fer més sostenible l'endeutament, però que no ajuden en

absolut al creixement econòmic i, per tant,

l'economia no es saneja sinó tot el contrari (privatitzacions, retallades en el sistema de pensions, acomiadaments de funcionaris, etc). I els polítics perden eines.

I d'aquesta situació d'endeutament se'n beneficien els que poden comprar actius públics i els que poden explotar nous recursos del país (en detriment del medi ambient). Per exemple, en el cas de Grècia, les privatitzacions de ports que eren públics o les empreses mineres que s'han beneficiat de noves llicències d'explotació d'or al nord de Grècia (que abans era inconcebible perquè és un greu atac al medi ambient).

El problema no és el deute en si, sinó el seu ús, sobretot pel que fa als interessos d'aquest deute, que puguen i baixen seguint criteris molt poc tècnics, basant-se sobretot en les expectatives de si el país podrà pagar o no el deute, de si el país pot entrar en recessió, etc. L'agost del 2012 a Espanya la prima del risc estava pels núvols i com a conseqüència d'això ara mateix a Espanya estem pagant més de 30.000 milions d'€ d'interessos de deute cada any (aproximadament el 10 % del pressupost d'Espanya només a pagar interessos, no el deute). L'estat espanyol va pagant els interessos i va refinançant el deute (no l'amortitza).

S'utilitza aquesta situació de sobreendeutament per prioritzar el dret comercial (pagament d'interessos i de deute) en detriment dels drets humans i els drets econòmics i socials. Això (aquesta priorització) és el que en diem deuteocràcia.

A finals dels anys 80 i als anys 90 va començar la «dècada perduda» a Amèrica Llatina perquè van estar fent polítiques austeres per pagar deute.

Per poder créixer més que el creixement del deute, els països estan explotant més els recursos humans (precarització laboral), però també els recursos naturals (per exemple, amb el fràquing). La societat ho permet en aquests moments perquè estem endeutats. Ara mateix hi estan havent exploracions petroleres al voltant de Menorca (quan abans era impensable pel seu impacte negatiu en el medi ambient).

Un líder de Burkina Faso als anys 80 va voler que tots els països africans endeutats es posessin d'acord per no pagar el deute, però 9 mesos després del seu discurs el van assassinar. La pel·lícula «interferències» (<http://www.interferencias.cc/ca/pelicula>) parla del deute en el primer capítol (té 10 capítols). És una pel·lícula ficció amb material pedagògic per descarregar i molt interessant per utilitzar a les nostres classes.

El problema de l'endeutament és global: hi ha un mapa amb tots els països del món amb risc d'endeutament públic i/o privat i hi ha més o menys la meitat de països del món. Per tant, el problema del deute és global.

S'està treballant perquè el problema del deute sobirà

se solucioni a nivell global, amb un sistema diferent de l'FMI, que s'ha vist que no és un actor imparcial.

Com abordar aquest problema de la deuteocràcia?

1) Aprendre de la història: Veure què s'ha fet en altres casos, tant a Espanya com a la resta del món, en casos semblants.

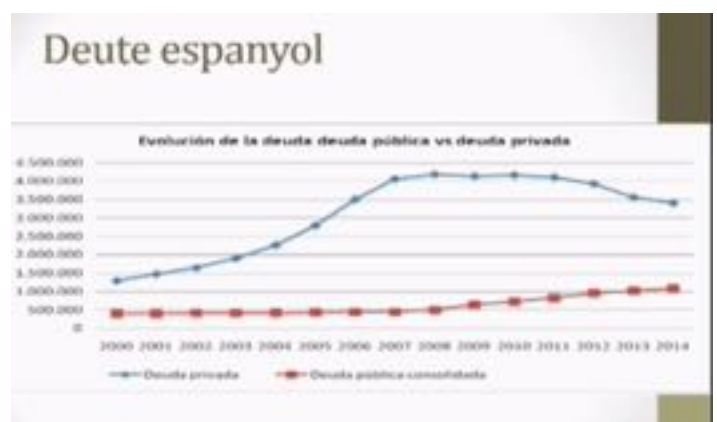
2) Reconstruir xarxes internacionals: Al 2004 hi havia xarxes internacionals molt fortes i ara ja no tant, però també n'hi han, sobretot al nord d'Àfrica (Tunísia i Egipte).

3) Deute i opinió pública: Cal que la gent sigui conscient que hi ha un problema d'endeutament que ens afecta a tots d'alguna manera.

4) Coneixement del problema: Per fer propostes cal conèixer bé el problema. Amb l'auditoria ciutadana el que es pretén és fer educació ciutadana, per saber les causes del deute i la seva vinculació amb certs projectes o amb certes polítiques, i així poder proposar normes per poder-ho controlar.

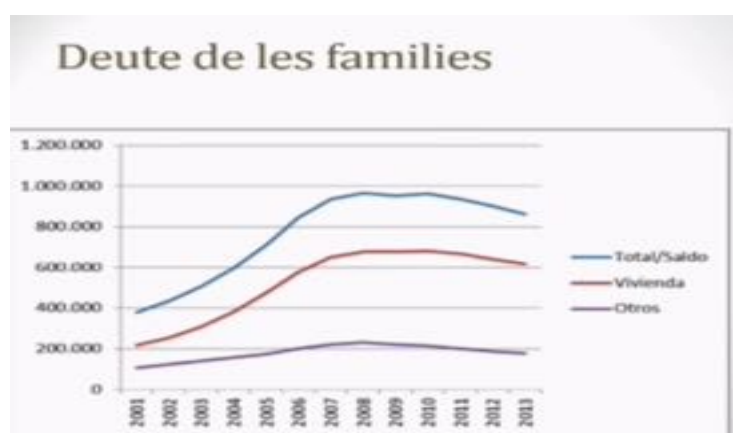
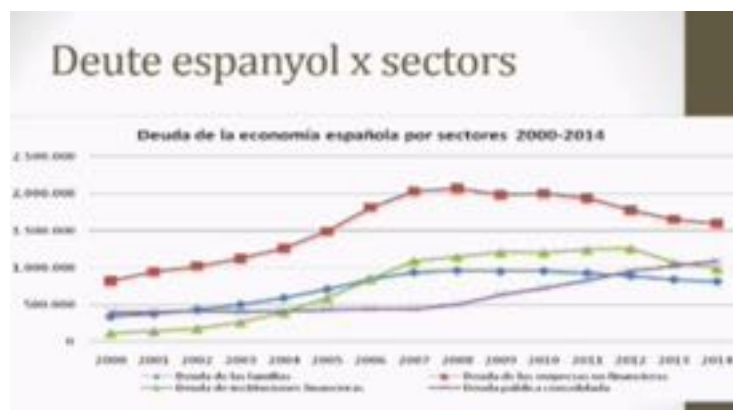
Deute espanyol

El deute públic consolidat a Espanya ha anat creixent a poc a poc, però el que és greu és l'endeutament privat, que és molt superior al públic, tot i que ara ha anat baixant en els últims anys, sobretot per les grans empreses de la construcció, que estaven molt endeutades i ara estan reduint el seu deute.

Gràfics amb dades del Banc d'Espanya

El deute de les famílies s'ha reduït en els últims anys, però és molt alt, sobretot per l'habitatge.

Gràfics amb dades del Banc d'Espanya

Al 2008 hi ha una pujada enorme del deute públic i continua creixent molt, perquè el 2008 es van començar a recaptar menys dels impostos i ara creix pels interessos i els refinançaments del deute. Estem en plena bola de neu. Però les despeses públiques en partides socials a Espanya sempre han estat inferiors a les dels països del nostre entorn, així que no es pot dir que haguem viscut per sobre de les nostres possibilitats, com s'ha dit moltes vegades.

L'auditoria ciutadana és una eina per augmentar la transparència, per saber com s'ha generat el deute. Les inversions no rendibles (aeroports sense avions, AVE sense passatgers, etc.) i corrupció.

També és una eina de mobilització, però és sobretot una eina per conèixer i així després poder fer propostes alternatives. Per exemple, fer més control sobre la contractació pública o investigar quin ha estat l'impacte en els comptes públics el rescat al sector bancari.

L'evolució del deute públic de la Generalitat de Catalunya és igual: el 2008 comença a créixer molt i actualment 1 de cada 4 € de la Generalitat es destinen a pagar interessos.

Per tant, l'objectiu principal de la Plataforma per l'Auditoria del Deute no és fer una auditoria del deute en si mateixa, sinó ser una eina necessària però no suficient, per augmentar la transparència amb els comptes de les administracions públiques (que cada vegada n'hi ha més, però que encara hi ha molt camí per recórrer, com per exemple que la ciutadania tenim dret a saber les condicions que posa cada creditor, amb quines condicions, per a quins projectes cal endeutar-se, etc.), per educar (sobretot en l'àmbit municipal, que la població ho veu més proper), visibilitzar, mobilitzar i sobretot conèixer per poder proposar normes i controls al deute i acabar amb aquesta deuteocràcia. Es parla molt de fiscalitat justa, de banca pública, d'altres polítiques productives i de tots els canvis que s'han de fer.

Gràfics amb dades del Banc d'Espanya

Un gran resultat de l'auditoria del deute va ser a Equador, que van fer una auditoria del deute i van aconseguir cancel·lar part del deute i van posar a la constitució uns límits a l'endeutament.

COM PERCEP LA CIUTADANIA LA UTILITAT DEL SEU ESFORÇ FISCAL

A CÀRREC DE MIGUEL ANGEL MAYO
REDACCIÓ: ESPERANÇA LÓPEZ

A les darreres jornades d'ensenyament econòmics, administratius i comercials del passat mes d'abril Miguel Ángel Mayo, coordinador del sindicat de Tècnics d'Hisenda a Catalunya (Gestha) i membre de la Plataforma per una Fiscalitat Justa, va voler plantejar com percep la ciutadania la utilitat del seu esforç fiscal. L'objectiu principal de la seva ponència era avaluar el sistema fiscal espanyol.

Primerament ens va fer una breu introducció al que són els impostos i les seves funcions i ens va plantejar com la ineficàcia en la gestió pública pot fer que aquestes funcions no s'acabin materialitzant provocant que la teoria que s'explica no es correspongui amb la percepció que tenen els ciutadans del paper dels impostos.

Per això cal mentalitzar-se que el pagament dels serveis públics s'ha de fer entre tots perquè després

tindrem una contraprestació. És a dir, és important estar en un Estat de Benestar on es financin els serveis públics amb el pagament dels impostos, perquè en cas contrari ho podríem arribar a passar bastant malament en segons quines situacions (per exemple en cas d'enfermetat) sinó comptéssim amb els diners suficients per poder percebre aquell servei quan el necessitem.

Per ell el gran problema és la percepció de l'impost per part del ciutadà perquè no ho veu com quelcom seu sinó que ho veu com quelcom de tots i per tant sembla que això no vagi amb ell. Per exemple es pot produir un sobre consum de serveis públics ja que com és gratis..., però en veritat no ho és ja que ho paguem entre tots. Per tant és important tenir el concepte de que ni és gratis el consum de serveis públics ni que no som nosaltres sinó els rics els que estan pagant com es mostra més endavant.

Pel que fa al nostre sistema tributari comptem amb tributs directes que graven la renda, qui més té més paga, i tributs indirectes que graven el consum, que independentment dels diners que tinguem, pagarem segons el nostre consum. Les successives reformes fiscals a l'Estat espanyol, i sobretot arrel de les crisis econòmiques, han anat incrementant els tributs indirectes i decremantant els indirectes. Així que l'efecte tributari dels nostres impostos es cada cop menys distributiu. Pel que fa als impostos directes el que ha passat es que ens trobem amb una piràmide en la qual els tipus marginals són molt alts però aquests s'apliquen a les rendes molt altes que tenen mecanismes suficients per no pagar l'impost.

Situació que provoca que es posi el tipus següent alt, que és el que afecta a les rendes mitjanes, ja que aquestes ja se sap que no s'escapen ja que estan molt controlades. La realitat es que a partir de 38.000€ de base imposable tenim un tipus del 40% d'IRPF. Al final, el 90% de la recaptació de l'IRPF prové de rendes del treball, per tant la classe mitjana es la que acaba sostenint l'Estat de Benestar. Fet que fa que no acabin pagant més els que més tenen ni que s'apliqui el principi de progressivitat com hauria de ser.

Un altre fiasco de qualsevol sistema impositiu modern és la dualitat de la renda, mentre les de capital paguen entre un 19 i un 24 %, les de treball entre un 24 i un 48%, ja que qui guanya més de 300.000€ mai els declararà com a rendiment del treball.

Hi ha un altre terme important de recollir que es el que es refereix a la il·lusió fiscal. El 99% dels impostos l'ingressen un 18% de contribuents, que són les empreses i els autònoms. Cosa que fa que els contribuents no ho percebin, és a dir, que sembli que no paguin impostos.

El gran problema del nostre sistema tributari que veiem que no és progressiu i veiem que té moltes llacunes es que s'enfronta a uns símptomes secundaris que són bastant dolents: l'evasió fiscal i la corrupció. Actualment hi ha un frau fiscal del 22-24% (es deixen de recaptar uns 60.000 milions d'euros per frau fiscal). I pel que fa a la corrupció tenim 1900 imputats en casos de corrupció.

El problema de l'evasió fiscal és un problema greu i a més a més tenen suficients mecanismes i una normativa fiscal internacional fabulosa. Una quarta part de la riquesa mundial està a paradisos fiscals i més de 600.000 milions d'euros s'evadeixen anualment. Espanya és un país molt procliu a activitats il·legals, una tercera part dels bitllets de 500€ en circulació es troben a Espanya, que és un instrument de blanqueig i la moneda de canvi de la delinqüència. Un 1.7% del nostre PIB està lligat a activitats il·legals. Tot això provoca que hi hagi un sobre cost de 2500€ anuals per part de cada contribuent a Espanya perquè hi ha gent que no paga els seus impostos.

Per concloure, amb el que hem vist més dalt sobre el que és la realitat del nostre sistema fiscal, no és casualitat que Espanya aparegui com el segon país Europeu amb major nivell de desigualtat, només superada per Letonia.

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA I FINANCES ÈTIQUES

A CÀRREC DE NINA GONZÁLEZ (FETS- FINANÇAMENT ÈTIC I SOLIDARI),
RUBÉN SURINACH (XES, XARXA ECONOMIA SOLIDÀRIA),
XAVIER TEIS (COOP 57), MARTÍ BONETA (OIKOCRÈDIT) I ALBERT GASCH (FIARE).
REDACCIÓ: PEDRO GOZALBO

A la taula rodona al voltant de l'economia social i solidària i les finances ètiques, que vàrem organitzar des de l'aeee a la jornada del 15 d'abril a la UAB, gaudirem de les intervencions de cinc ponents en representació de les seves entitats.

El format va ser de 25 minuts de presentació de cada una de les entitats i d'exposició de les idees més importants i significatives que va considerar cada ponent, per després iniciar un ric i interessant debat amb el públic assistent. En aquest sentit hem d'entendre que cada part forma part d'un tot.

La idea inicial per part de l'aeee era la de fer arribar al públic una visió diversa i variada de l'economia social i solidària i de les finances ètiques i posar a disposició recursos i punts de vista per enriquir la pràctica docent.

A continuació us presentem què fan i com es defineixen les entitats participants.

L'economia social i solidària estava representada per la **Xarxa d'Economia Social i Solidària, XES**, amb **Ruben Suriñach**. Un dels objectius de la XES, com expliquen ells mateixos, és transmetre que les empreses i entitats que formen part de la XES són valuoses de cara a construir l'altre món possible en la mesura que són un laboratori on diàriament assagen noves formes de treballar, consumir i invertir, i que demostren a tothom que vulgui veure que és possible fer empreses eficaces i, alhora, democràtiques, equitatives i sostenibles .

En l'àmbit de les finances ètiques vàrem comptar amb **Nina González**, en representació de **FETS**. FETS-Finançament Ètic i Solidari és una associació de segon nivell que agrupa entitats catalanes del Tercer Sector i l'Economia Social i Solidària, que volen promoure el finançament ètic i solidari al nostre país. Des de la seva creació l'any 1999, FETS treballa per anar visualitzant que la banca ètica va més enllà d'una idea o d'un etern projecte i que és quelcom tangible i real. L'objectiu de fons és la transformació social en positiu buscant realitats més justes, sostenibles i més humanes.

També comptarem amb **Xavier Teis** de **COOP 57**. Aquesta entitat financera es defineix com una cooperativa de serveis financers ètics i solidaris que té com a objectiu principal, contribuir a la transformació social en positiu de la nostra economia i de la nostra societat.

La seva funció principal és el finançament de projectes d'economia social i solidària a través de la intermediació financera. Això significa, recollir i captar l'estalvi de la societat civil per poder canalitzar-ho cap al finançament d'entitats de l'economia social i solidària que promoguin l'ocupació, fomentin el cooperativisme, l'associacionisme i la solidaritat en general, i promoguin la sostenibilitat sobre la base de principis ètics i solidaris.

Coop57 és una organització democràtica i de base assembleària formada per persones i entitats de l'economia social i solidària. L'entitat és propietat de tots els seus socis i sòcies que s'autogestionen i s'organitzen per a la gestió de la cooperativa.

Fiare Banca Etica va estar representada per **Albert Guasch**. Fiare Banca Etica neix de la unió de dos projectes basats en les finances ètiques: Banca Popolare Etica, un banc cooperatiu que treballa a Itàlia des del 1999 i Fiare que opera a Espanya des del 2005. Tots dos volen ser una eina al servei de la transformació social a través del finançament de projectes de l'economia social i solidària i la promoció d'una cultura de la intermediació financera, sota els principis de la transparència, la participació, la democràcia i el crèdit com a dret.

Oikocrèdit va comptar amb la representació de **Martí Boneta**. Oikocrèdit explica el seu model de negoci explicant que només inverteixen en economia real a països del Sud, a través de microcrèdits, , crèdits directes a petites i mitjanes empreses, especialment cooperatives i en les àrees d'agricultura i comerç just i la participació en el capital social d'empreses que han demostrat un important compromís econòmic i social.

L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Presentació de Rubén Suriñach, en representació de la XES.

A la seva presentació Suriñach va començar mostrant el famós gràfic del flux circular de la renda (FCR) que representa la relació de fluxos entre els diferents agents econòmics. Tot seguit, començà la seva argumentació de per què aquest gràfic oblida i no té en compte aspectes que ell considera fonamentals i que va denominar les cares ocultes de l'economia. La necessària visibilització dels següents aspectes "ocults" pels postulats tradicionals de l'ensenyament econòmic són importantíssims.

La primera cara oculta quedaria recollida dins de l'àmbit de l'**economia ecològica**, que posaria de manifest que el sistema econòmic te limitada la seva capacitat de creixement per la seva disposició de recursos naturals i materials de forma indiscriminada.

La segona estaria relacionada amb les necessitats que es satisfan d'una manera no monetària i que es duen a terme, principalment, en l'àmbit domèstic i familiar que són els serveis de cura. Aquests fan possible el creixement i el desenvolupament de les persones, que el convertirà en possible força de treball i consumidors al servei del sistema, que després no computa aquests serveis, els deixa ocults. És aquí on apareix l'**economia feminista** per donar llum i posar en valor allò que el mercat no considera.

Per últim, la tercera cara oculta i que explicaria les bases o marc teòric en què es basa l'economia social i solidària està vinculada a l'**àmbit comunitari i la gestió d'allò que es denomina comú**. Serien totes aquelles necessitats que es satisfan per relacions de reciprocitat i gratuïtat a través de formar part d'una comunitat. En aquest àmbit, Suriñach, destaca el paper d'Elionor Olstrom, premi Nobel d'Economia l'any 2009 i primera dona a rebre'l. Olstrom estudia com es gestionen i es pot disposar col·lectivament dels recursos comuns de què disposen diferents societats. De forma que l'ús compartit dels recursos limitats doni resposta a les necessitats de la societat.

Sobre la base de l'explicació d'aquest esquema i la contraposició amb el plantejament tradicional, Suriñach ens relata que les decisions de produir energia nuclear o productes transgènics no són decisions que es prenguin lliurement pel mercat, sinó que són decisions de caràcter polític que plantegen una forma concreta d'entendre el món.

L'Economia Social i solidària és també, per a Suriñach, una proposta política de com hauria de funcionar l'economia. Parteix, per tant, de què les relacions econòmiques no es defineixen tan sols per l'Estat i el mercat i les relacions competitives, sinó que també operen les cares ocultes de l'economia i que a la fi són les permeten que visquem en societat.

Entrant ja en què és la XES, ens explica què és una organització de segon grau que aglutina diferents entitats i que tenen com a finalitat transmetre aquesta proposta política que és l'economia social i solidària. Des de la Xes es fan propostes de manera conjunta amb finalitat de transformació social i buscant tenir ressó i major presència en la societat.

Us animem a visitar les webs de les entitats participants i esbrinar que fan amb major profunditat.

Per als i les que no vàreu poder assistir us tornem a facilitar l'enllaç perquè pugueu seguir amb més detall les explicacions.

http://www.uab.cat/web/videos/reproduccio-1192707516892.html?param1=10divulgacio¶m2=40cienciessocials¶m4=educacio¶m5=1&url_video=1345701586827

TALLERS

Taller 1.

El deute com a relació de poder per a la secundària

A càrrec de Jezabel Goudinoff de la Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute

Taller 2.

Banca armada vs banca ètica

A càrrec de Jordi Calvo del Centre Delàs d'Estudis per la Pau

Taller 3.

Quina cara de la moneda vols?

A càrrec de la Companyia Lanaveva

Taller 4.

Pam a pam, el mapa de l'economia social i solidària

A càrrec de Mònica Vega, Setem Catalunya

TALLER 1: EL DEUTE COM A RELACIÓ DE PODER A LA SECUNDÀRIA

A CÀRREC DE JEZABEL GOUDINOFF (PLATAFORMA
AUDITORIA CIUTADANA DEL DEUTE
REDACCIÓ: ELENA CARBONELL

L'objectiu del taller va ser el de mostrar de manera pràctica com es pot tractar el tema del deute en les diferents matèries i nivells. En concret presenta una proposta per a l'educació secundària obligatòria i una altra pel Batxillerat.

PROPOSTA PER SEGON CICLE D'ESO

En primer lloc presenta dos recursos: un vídeo i un joc d'ordinador

Vídeo: "Em deus 3000 entrepans" (data publicació: 26 feb 2015)

Enllaç: https://www.youtube.com/watch?v=y9ZUc_A0vWM

Canal Youtube: Observatori del Deute en la Globalització ODG [accés: 15/07/15]

En aquest vídeo d'uns 10 minuts es presenta el tema del deute fent una analogia entre la situació del deute en els països en desenvolupament i les situacions de bullying que pateixen molts adolescents. Aquesta analogia facilita apropar el tema als alumnes i posar-se més en la pell d'una situació que els pot semblar llunyana. L'amenaça: "em deus 3000 entrepans"..., les conseqüències: la dependència..i la possible alternativa: "els deutes sempre s'han de pagar?" que demana l'alumna objecte de bullying a la professora que els explica el deute extern

Joc: "El paradís del deute"

Web-quest el paradís del deute:

<http://auditoriaciudadana.net/webquest/cat/Deuda.html>

És un joc on el rei gat té com objectiu assolir la felicitat (el 100%) dels seus súbdits, partint de l'any 2008 on no hi ha deute al regne dels gats, pot triar diferents maneres d'invertir en felicitat però la més cara (i també la que dona més felicitat) és construir una ciutat de les arts. Si s'agafa aquest opció es pot observar com la inversió que s'esperava que donés tanta felicitat acaba primer en dèficit i després es converteix en una costosa càrrega d'interessos que bloqueja la resta d'inversions i despeses socials. I com només es soluciona allargant el termini, endeutant-se més.

Aquests dos materials serien bons per a 3r o 4rt d'ESO, integrant-se de ple a les classes de cultura i valors ètics o bé a la tutoria. Proposen en concret un taller de dues o 3 sessions de classe amb el nom de TALLER DEL DEUTE I DEMOCRÀCIA que implicaria treballar un mínim de 8 competències de la matèria de cultura i valors ètics.

Captura del vídeo "Em deus 3.000 entrepans"

La proposta curta seria:

Primera sessió:

1. Visionat vídeo

2. En grups es juga al joc “El paradís del deute”. Poden ser tota la classe o que uns grups juguin i els altres observin. Els que juguen poden decidir que tots participen o bé triar qui juga en nom de tots.

3. Reunió i debat final amb tots els grups: Com s'arriba a la situació d'endeutament?

Segona sessió:

1. Debat en petits grups (a partir del que va sortir a la sessió anterior), intentant respondre preguntes tipus: Com s'arriba a situacions com que el pressupost es quadruplicui o acceptar condicions insostenibles? Són efectives les mesures d'austeritat? I també és el moment de plantejar preguntes2.

2. Grup gran: conclusions que s'escriuen a la pissarra

3. Segon debat de la sessió: Què entenem per una auditoria ciutadana? Perquè creuen que pot ser útil? I la transparència i la participació? Com d'important creiem que és una ciutadania informada i formada?

4. Grup gran: Recollir les conclusions d'aquest debat

5. Es juga de nou amb el grup gran, a veure què passa, què hem après.

En la proposta de 3 sessions, la primera es manté igual però a la segona proposen fer un joc de rols on es reparteixen per grups diferents rols (banquers, constructors, ciutadans, periodistes, polítics,..) que han de treballar les mateixes preguntes però valorant què els afavoreix o que els perjudica. Al final s'explicarà el joc de les preguntes que es durà a terme a la tercera sessió. A la tercera sessió es desenvolupa el joc de les preguntes: Els periodistes inicien una ronda de preguntes a cadascun dels grups, que hauran preparat durant la primera part, per intentar saber què ha passat. Després els ciutadans intenten explicar el que creuen que ha passat. Sinó, els periodistes poden fer dues preguntes més. Fins que es cansin els ciutadans i exigeixin transparència. En aquesta proposta es pot acabar amb un debat entre el que seria el bé comú i el bé particular (o grupal), per fer-los conscient de les relacions de poder que s'estableixen entre els ciutadans.

PROPOSTA PER A BATXILLERAT

Títol proposta: EL DEUTE AL NOSTRE MÓN

La idea es treballar-ho a primer de batxillerat a ciències socials des de 3 matèries, història del món contemporani, economia i matemàtiques de les ciències socials. Implica per tant una certa coordinació entre el professorat de les tres matèries però es tracta de posar en comú conceptes i exercicis que formen part del currículum oficial de les diferents matèries.

Repartiment per matèries:

Història del món contemporani: 2 sessions

Economia: 4 sessions

Matemàtiques aplicades : 1 sessió.

Aniria bé que es fes a la vegada amb una durada màxima d'un temps de classe. Hauria d'incloure:

-sessió inaugural : conceptes bàsics

-desenvolupament projecte (5 sessions)

-sessió final: visionat del documental “Deutecràcia”

“Debtocracy”

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=opojcyl2Q>

Any: 2011

Directors: els periodistes grecs Katerina Kitidi i Aris Chatzistefanou.

Contingut: El documental tracta sobre la crisi financera global iniciada al 2008, la crisi econòmica de Grècia de 2010, el context europeu de la Crisi, la problemàtica del deute, els tipus de deute, les auditories...

Ens fa una relació dels continguts que es treballen de les tres matèries:

Economia	Història	Matemàtiques
Pressupost de l'Estat. Dèficit i deute. Els bons del deute, els mercats secundaris i la banca. Crisis d'endeutament: causes i conseqüències Solucions: auditoria, deute i relacions de poder, renegociacions, impagaments..	<u>Colonialisme</u> Institucions financeres mundials: FMI, Banc Mundial, <u>OMV</u> <u>Neocolonialisme</u> Processos d'auditoria del deute en algun país del sud	Matemàtica financera i estadística: interès i deute càlcul ràtios pes del deute sobre el PIB càlcul beneficis bancaris amb els préstecs del <u>BCE</u> i recomprant ells el deute dades absolutes i relatives altres índex o indicadors: salut, educació

Hi ha una part de treball individual, prendre apunts, resoldre exercicis, comentar notícies i una altra de treball en grup. En aquest cas en grups de 2 o 3, triaran un país del sud i hauran de fer una recerca sobre el procés d'endeutament, causes i conseqüències i en farà una presentació. Aniria bé que en el conjunt de la classe estiguessin representats països de diferents continents.

En l'avaluació final es proposa el següent:

Treball individual de l'alumne en economia: definicions de conceptes, es podria elaborar un petit diccionari (5%), comentaris de notícies d'actualitat (25%), dossier d'exercicis de matemàtiques un 20%. La recerca treballada pel grup un 40% i un 10% la presentació o exposició final.

Per finalitzar la Jezabel ens ha facilitat el seu correu jgoudi@gmail.com per si li volem fer arribat els nostres dubtes i suggeriments.

I alguna altra recomanació:

“Auditamos Grecia. Un blog de la Plataforma Ciudadana” <http://www.auditamosgrecia.org/es/> [accés: 15/07/16]

I finalment ha parlat sobre les diferents maneres de qualificar el deute extern injust, des de "deute odiós" fet servir pel deute que tenia Filipines amb Espanya abans de la seva independència (1898), o el de "deute il·legítim" que s'usa des de 1927, formalitzada per un jurista rus expert en finances. Tots venen a dir el mateix: que el deute públic en què incorre un règim amb finalitats que no contribueixen a la millora dels seus habitants no hauria de ser executable.

TALLER 2: BANCA ARMADA VS BANCA ÈTICA

A CÀRREC DE JORDI CALVO DEL CENTRE DELÀS
D'ESTUDIS PER LA PAU
REDACCIÓ: MAITE JIMÉNEZ

El ponent comença la seva intervenció dient que quan parlem de si unes inversions són ètiques o no ens hem de preguntar què fa els bancs amb els nostres diners. Tothom sap que els bancs no tenen els nostres diners a les seves entitats però, sabem què fan amb ells? Els ho hem preguntat? Els bancs donen com a primera resposta el secretisme: ofereixen com a producte que el que facis amb els teus diners no ho sabrà ningú. El senyor Calvo explica que quan, dintre del marc de la **Campanya Banca Armada**, els han anat a preguntar el propi personal de l'entitat bancària no en sabia res. Quan van a les juntes d'accionistes i ho pregunten, la resposta és que no poden donar informació sobre els clients.

Les campanyes [BBVA sense Armes](#), [Banc Santander sense Armes](#) i [Caixabank sense Armes](#), promogudes per diverses ONGs i entitats (entre elles el Centre Delàs per la Pau de Justícia i Pa), denuncien aquestes entitats financeres per la participació en indústries militars o lesives per a la vida de comunitats i pobles. Entre els accions que duen a terme hi ha intervencions a les juntes Generals d'Accionistes mitjançant desenes de milers d'accions cedides per accionistes (280.921 títols a l'última junta del BBVA).

D'acord a les dades recollides pel [centre Delàs](#), BBVA és el banc que inverteix més en armes,

seguida pel *Banc de Santander*. A l'informe *Els bancs que inverteixen en armes** hi trobem un rànquing de la banca armada espanyola 2016 on la majoria les entitats financeres tradicionals espanyoles hi apareixen.

El ponent explica que d'acord a les dades del SABI (*El Sistema de Análisis de Balances Ibéricos*) on hi trobem les dades financeres sobre més de 2 milions d'empreses espanyoles), tres de cada quatre empreses d'armaments no existiria si fos pel suport del sector financer ja que tenen una ràtio d'endeutament del 73%.

Quan el ponent és preguntat per quines alternatives queden respon que l'alternativa és a les caixes petites, on podem exercir certa influència, com cooperatives de crèdit locals, o a la banca ètica: *Triodos Bank, Fiare, Banca ètica, Oiko Credit, Coop 57*, opcions d'estalvi i operativa normal bancària on el Centre Delàs té comprova que no inverteixen en cap empesa d'armes.

Recursos didàctics:

-ACE BANK - subtítols en espanyol – Youtube: vídeo per posar a l'alumnat en situació sobre el tema.

-FETS (fets.org): web on hi ha diversos recursos didàctics.

Més informació: a més de les webs esmentades al text, a la web de Bank secrets.

*Els bancs que inverteixen en armes Actualització del finançament d'armament nuclear, bombes de dispersió i de les principals indústries militars espanyoles (2011-20016). Informe realitzat per Jordi Calvo Rufanges, coordinador i investigador del Centre Delàs.

TALLER 3: QUINA CARA DE LA MONEDA VOLS?

A CÀRREC DE COMPANYIA LANAVEVA
REDACCIÓ: ANA GARRIDO

De la mà de David Martínez, fundador i director de la Companyia lanaveva, ens vam endinsar en el teatre de l'oprimit i altres dinàmiques participatives com a eines metodològiques per treballar les finances ètiques. Aquest actor i pedagog, després de fer-nos reflexionar sobre els nostres valors, objectius i coherència dels mateixos, ens va situar a la pell d'un jove banquer amb moltes il·lusions a la vida que es qüestiona que fa el banc amb els diners, si vol i pot canviar les coses.

Amb un ritme trepidant, de cop i volta ens situa a la manifestació de 1967 davant del Pentàgon, a Washington, on es van congrega més de 200.000 manifestants i, sí...ens vam trobar allà un grupat de professors de secundària de l'any 2016 cridant contra la guerra de Vietnam, literalment.

A la pàgina web del grup se'l presenta com el I+D del grup, incansable generador de projectes creatius i innovadors. La seva passió i forma de plantejar l'art es contagiosa.

Un gran plaer conèixer i poder oferir aquesta experiència als nostres alumnes.

Podeu contactar amb ells a la pàgina web de la companyia (www.lanaveva.org).

Acabaré amb les paraules que defineixen el nom de la companyia i que han fet el seu lema: "El que lleva el timón no puede decidir de dónde sopla el viento, ni con qué fuerza, pero puede orientar su propia vela para llegar a buen puerto".

TALLER 4: PAM A PAM, EL MAPA DE L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

A CÀRREC DE MÒNICA VEGA, SETEM CATALUNYA
REDACCIÓ: JORDI CALSINA

Aquest taller va ser conduït per la coordinadora de campanyes de l'ONG de solidaritat internacional Setem, Mònica Vega, que ens va presentar un projecte d'economia social i solidària que es coneix amb el nom de "Pam a pam".

Abans d'explicar-nos en què consisteix el projecte ens va voler fer una demostració pràctica a través d'una activitat col·lectiva que ens va ajudar a entendre la seva utilitat. Es tractava de mirar a l'etiqueta de les nostres peces de vestir, el país on havien estat fabricades cada una d'elles. Tot seguit, cadascú va clavar en un mapamundi una xinxeta sobre el país que indicaven les etiquetes. La gran majoria assenyalaven països asiàtics com Bangladesh, Cambodja, la Índia, i altres països llunyans on les condicions en les quals es treballa són d'explotació: salaris molt més baixos, jornades laborals més llargues i altres violacions de drets fonamentals.

El projecte "Pam a pam" es proposa elaborar un mapa col·laboratiu que mostra iniciatives de consum responsable i d'economia solidària a Catalunya per transformar el nostre entorn. La seva aplicació a l'aula consisteix en què els alumnes d'una classe, en grups de tres o quatre, trobin, al seu barri, alternatives que ofereixin productes de proximitat o que permetin el subministrament d'energia verda i renovable, així com oficines d'una banca més ètica, etc..... i els assenyalin en un mapa virtual de la zona on han fet la recerca. Qualsevol persona interessada en aquestes alternatives de consum podrà consultar el mapa per trobar-les.

Aquest taller em va semblar especialment interessant pel fet que el projecte que ens va explicar la Mònica es pot dur a terme fàcilment a la classe i em sembla prou motivador per animar l'alumnat a participar-hi i perquè el seu resultat penso que és realment útil i pràctic.

Tot i així, l'opinió d'alguns professors que van assistir al taller no era tan optimista perquè consideren que els joves, malgrat entenguin que un preu més elevat en aquests productes d'iniciatives de consum solidari pugui estar justificat, no estan disposats a comprar-los, ja que la seva situació econòmica no els ho permet. Això fa que la seva motivació, en alguns casos, minvi una mica. Suposo que és qüestió de fer-los més evidents les injustes condicions laborals que pateixen els treballadors en aquests països i, fins i tot, procurar que prenguin consciència que moltes vegades es consumeix més del necessari, i que disminuint el consum, podrien pagar una mica més per allò que realment necessiten tot ajudant a fer un món més just.

Aquí us deixo l'enllaç del projecte per si el voleu conèixer: <http://pamapam.org/ca/pam-pam>

UNA APROXIMACIÓ ALS MODELS D'EQUACIONS ESTRUCTURALS

REDACCIÓ: MARIBEL DE FRUTOS LLOVET
PROFESSORA D'ECONOMIA INS LES MARINES (CASTELLDEFELS)

Els models d'equacions estructurals (SEM) són una tècnica estadística multivariant que combina l'anàlisi factorial amb la regressió lineal per tal de provar el grau d'ajustament d'unes dades observades a un model hipotètic.

Les equacions estructurals sorgeixen com una unió de diferents matèries, de les quals una és la biometria -on destaquen treballs de Wright publicats als anys 30- i consisteix en mètodes automàtics per al reconeixement d'humans. Un altre corrent relacionat va ser la psicometria, és a dir el mesurament de conceptes psicològics com el coneixement, l'habilitat, la personalitat, etc. I en aquest camp destaca Spearman (1904). També sobresurt la seva relació amb el model factorial que tracta d'aconseguir que un ampli nombre de fenòmens observables permetin explicar una petita quantitat de fenòmens latents o inobservables. Des de l'econometria el concepte d'equacions simultànies també serà relevant en la història del SEM.

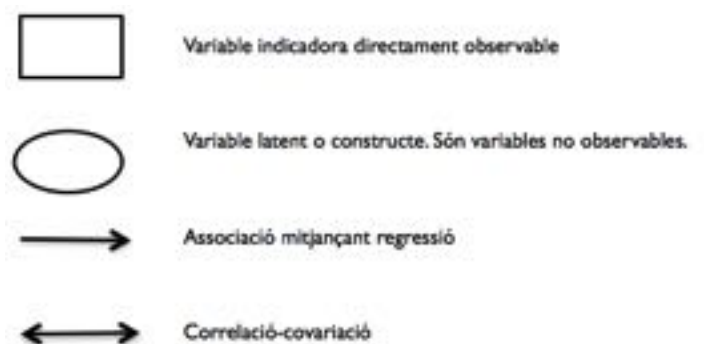
Va ser cap als anys 70 quan Jöreskog i Goldberger van unir els conceptes dels corrents anteriorment esmentats, i juntament amb el programador D. Sörbom van crear LISREL, el primer *software* per a la modelització d'equacions estructurals.

En la base d'aquests models es troba el concepte de causalitat. Les teories causals són susceptibles de ser estadísticament rebutjades (falsades) si es contradiuen amb les dades, és a dir amb les covariàncies o correlacions

entre variables, perquè el que es pretén ajustar són les covariàncies. Es minimitza la diferència entre les covariàncies mostrals i les pronosticades pel model estructural. Per això a aquests models també se'ls anomena d'estructura de covariància (*covariance structure models*; Long, 1983).

Els models SEM constitueixen una de les eines més importants per a l'estudi de relacions causals sobre dades no experimentals quan les relacions són de tipus lineal. Moltes vegades en l'economia i en les ciències socials en general, es realitzen estudis observacionals on el control experimental és nul. En aquestes ocasions les relacions causals s'infereixen a partir de les relacions observades entre variables i per tant, és molt necessari fer servir els SEM. Per exemple, entre rendibilitat i valor de les accions, motivació dels treballadors i rendiment o atur i inflació.

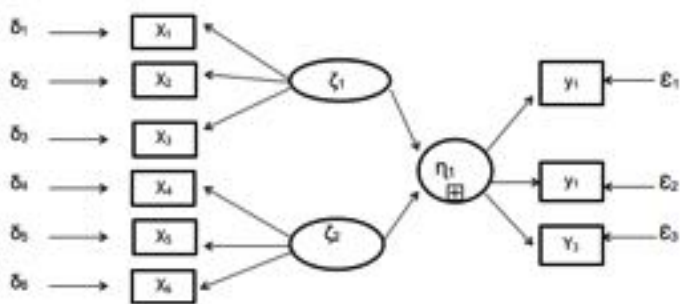
Els models SEM presenten una sèrie de variables, símbols i relacions que es poden produir entre ells i que són els següents:

Sense fletxa independència condicional

Qualsevol efecte estructural es representa amb una fletxa recta i unidireccional. Tota variable que rebi efecte d'altres variables del model haurà d'incloure també un terme d'error o pertorbació.

A continuació es mostra la forma que pot tenir una part d'un model d'equacions estructurals.

Path diagram d'un model estructural

Les lletres greges i llatines que es fan servir en aquest model i el seu significat és el següent:

- δ (delta) : indica l'error de les variables observables x.
- x i y : indiquen variables observables. Les x són variables independents i les y són variables dependents.
- ζ (Zeta) : indiquen els efectes d'unes variables sobre unes altres.
- η (Eta) : simbolitzen les variables latents.
- ϵ (Èpsilon) : error de la variables dependents.

Per establir un model d'equacions estructurals s'ha de seguir una metodologia estadística que és la consecució d'un procés interactiu entre teoria i pràctica en el qual hi ha les següents etapes segons Batista i Coenders (2012):

- Especificació del model: equacions i supòsits.
- Identificació.
- Recollida de dades: anàlisi exploratori de dades.
- Estimació: mètodes per a l'ajust òptim de la matriu de variàncies i covariàncies de la població (Σ) i de la matriu de covariàncies mostral (S).
- Diagnòstic de la bondat de l'ajustament: avaluació de les discrepàncies entre Σ i S.
- Utilització del model.

La hipòtesi de partida dels models d'equacions estructurals es basa en què el model que es plantegi ha de reproduir exactament la matriu de variàncies i covariàncies que s'està estudiant.

A través del programa LISREL (Linear Structural Relations) es generarà la matriu de variàncies i covariàncies. Existeixen altres programes com EQS, AMOS, LISCOMP i R que poden ser útils per fer estimacions i contrastar el model.

Actualment aquests models tenen una gran importància i força utilitat en Investigació de Mercats i en l'àmbit del màrqueting a conseqüència de la dificultat per mesurar actius intangibles com la Imatge o la Satisfacció dels Clients. També en àmbits com Qualitat Total, el desenvolupament del Quadre de Comandament Integral o en la mesura de la intenció de compra dels clients, es fan servir els models d'equacions estructurals.

Mesurar és important però al mateix temps també ho és apropar l'economia a la realitat, tal com darrerament reivindiquen els estudiants universitaris d'una trentena de països i, en general, els partidaris del recent moviment *Post-Crash* nascut a Manchester. Això suposa en moltes ocasions que un economista no només s'ha de centrar en la part matemàtica dels fenòmens. En aquest sentit i segons paraules de Keynes: " *Un gran economista ha d'arribar a molt en diverses direccions i ha de combinar facultats naturals que no sempre es troben en un mateix individu. Ha de ser matemàtic, historiador, estadista i filòsof (en cert grau). Ha d'entendre els símbols i parlar amb paraules corrents*". Seguint aquestes idees, els models d'equacions estructurals en l'economia i en les ciències socials en general, han d'anar acompanyats d'una valoració subjectiva i de vegades ètica.